

DARIUSZ KWIATKOWSKI

Posługa kapłańska i prorocka prezbitera w obrzędach sakramentu święceń prezbiteratu

Ewangelista Mateusz, przedstawiając Jezusa Chrystusa jako Najwyższego Kapłana, napisał: *Jezus nie przyszedł na ziemię, aby Mu służono, lecz aby służyć i dać swoje życie jako okup za wielu* (Mt 20,28). Każdy prezbiter, przyjmując sakrament święceń, upodabnia się do Jezusa Chrystusa, co oznacza, że służba zostaje wpisana w jego kapłańską egzystencję. Służba prezbitera przyjmuje różne aspekty, ale najbardziej objawia się w kulcie. W Katechizmie Kościoła katolickiego czytamy: *Swój zaś święty urząd sprawują przede wszystkim w kulcie czy uczcie eucharystycznej, w której działając w zastępstwie (in persona) Chrystusa i głosząc Jego tajemnicę, łączą modlitwy wiernych z ofiarą Tego, który jest ich Głową, i uobecniają we Mszy świętej, aż do przyjścia Pańskiego, jedyną świętą ofiarę Nowego Testamentu, mianowicie Chrystusa, ofiarującego się raz jeden Ojcu na ofiarę niepokalaną*¹.

W kult wpisuje się także głoszenie słowa Bożego. Dla prezbitera przepowiadanie dobrej nowiny przyjmuje wymiar służebny i staje się jednym z najważniejszych zadań w jego codziennym życiu.

Służba prezbitera realizuje się w posłudze prorockiej przez głoszenie ludziom orędzia Ewangelii oraz w posłudze kapłańskiej przez udzielanie im sakramentów. Celem artykułu jest ukazanie kapłańskiej i prorockiej posługi prezbitera w Obrzędach sakramentu święceń prezbiterów. Dla osiągnięcia zamierzone-

Dariusz K W I A T K O W S K I, ks. prof. UAM dr hab., Zakład Liturgiki i Homiletyki, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, e-mail: kwiatkowski@post.pl

¹ KKK 1566.

go celu zostanie przeprowadzona analiza teologiczno-liturgiczna postaw, gestów i modlitw tworzących liturgię sakramentu święceń prezbiterów.

I. Prezbiter kapłanem i prorokiem w postawach i gestach liturgii sakramentu święceń prezbiterów

Każdą celebrację liturgiczną tworzą gesty, postawy i teksty eucharystyczne. Poprzez te rzeczywistości dokonuje się zbawczy dialog Boga ze zgromadzonym ludem i pojedynczym człowiekiem. Również w liturgii sakramentu święceń prezbiteratu są one obecne, aby ukazać to, co werbalnie trudno byłoby w pełni wyrazić. Postawy i gesty stają się widzialnym znakiem niewidzialnej, ale obecnej dzięki Duchowi Świętemu rzeczywistości.

Liturgia święceń prezbiteratu rozpoczyna się od wyrażenia przez kandydatów gotowości do pełnienia swego posłannictwa. W posłannictwie prezbitera w sposób bardzo wyraźny jest obecna posługa prorocka i kapłańska. Na początku kandydaci do święceń wobec biskupa wyrażają swoją gotowość do przyjęcia sakramentu i wynikających z niego konsekwencji². Zaraz po Ewangelii diakon wzywa ich słowami: *Niech przystąpią mający przyjąć święcenia prezbiteratu*. Następnie każdy powołany i wezwany z imienia i nazwiska odpowiada: *Jestem*³. Ta odpowiedź stanowi wyrażenie gotowości i chęci służby Bogu i ludziom, przez święte czynności przysługujące prezbiterom. Kandydat wyraża gotowość oddania całego siebie na wyłączną służbę Bogu i Kościołowi. Jego służba będzie się realizowała w wykonywaniu funkcji kapłańskich i prorockich.

W obrzędach przygotowujących do przyjęcia sakramentu święceń prezbiteratu znajduje się także bardzo sugestywna postawa leżenia krzyżem. Kandydaci przyjmują ją na czas modlitwy litanijnej skierowanej do wszystkich świętych. Gest prostracji wyraża właściwą postawę wewnętrzną, którą winien przyjąć prezbiter podczas wykonywania swojej służby w Kościele. W czasie Litanii do świętych wszyscy zgromadzeni wierni błagają o Bożą łaskę dla kandydatów, którzy wyrazili swą gotowość służby kapłańskiej w stopniu prezbiteratu⁴. Gest padnięcia na twarz i leżenia krzyżem wyraża w sposób bardzo plastyczny i sugestywny całkowite oddanie się Bogu i Kościołowi, poczucie własnej niegodności i niemocy oraz wzmacnia intensywność zanoszonych modlitw⁵. W sposób szczególny, prezbiter ma świadomość swojej słabości i niegodności, kiedy wykonuje czynności liturgiczne, działając *in persona Christi*. Bez Chrystusowej

² Por. *Obrzędy Święceń Biskupa, Prezbiterów i Diakonów*. Wydanie drugie wzorcowe. Katowice 1999 111 (odtąd: OŚBPiD).

³ Por. tamże 121.

⁴ Por. tamże 111.

⁵ Por. D. F o r s t n e r: *Świat symboliki chrześcijańskiej*. Warszawa 2001 s. 19.

łaski i wewnętrznego uniżenia się nie może on owocnie wykonywać kapłańskiej i prorockiej posługi. Prezbiter swoją moc czerpie z jedności z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem i Prorokiem.

Bezpośrednio po litanii błagalnej *Ordo* święceń prezbiteratu umieszcza gest, który zalicza się do istotnych i ważnych gestów sakramentalnych, czyli nałożenie rąk biskupa na głowy kandydatów. Litania bezpośrednio przygotowuje do istotnych obrzędów święceń, ponieważ nałożenie rąk i modlitwa święceń stanowią centralne miejsce liturgii udzielania sakramentu święceń prezbiteratu⁶. Bardzo jasno mówi o tym Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, ukazując, że w tych czynnościach kandydatom udziela się daru Ducha Świętego, który jest nieodzowny do pełnienia urzędu posługiwania prezbiterów⁷. Prezbiter wykonuje swój urząd przez głoszenie słowa Bożego i udzielanie sakramentów, czyli funkcję kapłańską. Rubryki Pontyfikału rzymskiego wzywają, aby zaraz po litanii, wybrani na prezbiterów wstali i po kolei podchodzili do biskupa i klękali przed nim. Po tym biskup każdemu z kandydatów kładzie na głowę ręce, zachowując milczenie⁸. W tym miejscu należy ściśle przestrzegać uwag zawartych w rubryce i zachować całkowite milczenie. Słowem wyjaśniającym dla gestu nałożenia rąk stanie się modlitwa święceń. Ze względu na czytelność znaku milczenia nie wypada w tym miejscu wykonywać żadnego śpiewu ani muzyki. Jest to potrzebne, aby nie odwracać uwagi wiernych od gestu nałożenia rąk, który należy do istotnych działań sakramentalnych⁹. Choć istnieje czasowa i rzeczywista odległość między nałożeniem rąk, a modlitwą święceń, to jednak podobnie jak w innych celebracjach sakramentalnych, tak również tu słowo i gest wzajemnie się uzupełniają i ściśle się ze sobą łączą. Słowo związane z konkretnym gestem nadaje mu moc ekspresyjną, interpretuje, określa gest i nadaje mu właściwe znaczenie¹⁰.

Na kandydatów do przyjęcia prezbiteratu, zaraz po nałożeniu rąk przez biskupa, kładą ręce również wszyscy obecni prezbiterzy. Poprzez ten gest wyrażają solidarność w posiadaniu tego samego ducha oraz przyjęcie ich do prezbiterium¹¹. Tak jak oni kiedyś przez gest nałożenia rąk otrzymali rzeczywistą moc Bożą i specjalną łaskę uczestnictwa w kapłaństwie Jezusa Chrystusa, tak teraz przyjmują swoich braci, z którymi przez głoszenie Dobrej Nowiny i funkcję kapłańską będą prowadzić wiernych drogą zbawienia. I choć jest to ten sam gest posiada on różne znaczenie¹². W przypadku prezbiterów jest znakiem uczestnic-

⁶ Por. K. Konecki: *Nalożenie rąk w odnowionych obrzędach święceń*. W: *Ante Deum stantes*, Red. S. Koperak, R. Tyrała. Kraków 2002 s. 296–297.

⁷ Por. OŚBPiD 112.

⁸ Por. tamże 129–130.

⁹ Por. K. Konecki: *Nalożenie rąk w odnowionych obrzędach święceń*, art. cyt., s. 297.

¹⁰ Por. tamże, s. 298.

¹¹ Por. OŚBPiD 112.

¹² Należy rozróżnić dwa pojęcia: *heirotonia* – gest oznaczający władzę ordynacji, przekazania łaski (kompetencja biskupa) i *heirotesia* – określenie gestu, przez który prezbiter nie przekazuje

twa w tej samej łasce i w tej samej posłudze. Wszyscy prezbiterzy posiadają tego samego kapłańskiego ducha – *communem presbyterii spiritum; propter communem et similem cleri spiritus* – jak zaświadcza Tradycja Apostolska¹³.

Po modlitwie święceń w liturgii sakramentu dokonują się tak zwane obrzędy wyjaśniające. Tworzą je zwykle znaki i towarzyszące im formuły. Pierwszym z nich jest założenie stuły w sposób właściwy prezbiterom i ornatu – szaty liturgicznej prezbitera¹⁴. Wyświęcony prezbiter zakłada stułę na szyję w taki sposób, że dwa jej końce zwisają swobodnie ku przodowi. Stuła jest znakiem władzy święceń, czyli upoważnia do głoszenia słowa Bożego i celebrowania Misteriów. Założona stuła oznacza, że uczestnicy kapłańskiego urzędu Chrystusa są w Jego imieniu szafarzami łaski, która spłynęła na całą ludzkość z rozpostartych na krzyżu ramion Pana i którą wciąż otrzymują wierni w świętych Misteriach, których prezbiter jest sługą. Właśnie dlatego stuły należy używać we wszystkich celebracjach liturgicznych. Od strony prawnej jest ona wymagana do godziwości sprawowania liturgii¹⁵. Na albę i stułę prezbiterzy zakładają również ornat, który nie ma tak bogatej symboliki. Etymologia słowa ornat pochodzi od łacińskiego *ornare*, czyli „ozdabiać”. Można powiedzieć, że jest to ozdobna szata wierzchnia używana podczas sprawowania Eucharystii przez kapłana¹⁶. Natomiast Wprowadzenie teologiczne i pastoralne określa ornat jako zewnętrzny znak posługi, którą odtąd będą pełnić wyświęceni prezbiterzy. Ta posługa wyrazi się w głoszeniu słowa Bożego i przewodniczeniu liturgii¹⁷.

Drugą czynnością wyjaśniającą jest namaszczenie rąk prezbitera olejem Krzyżma. Zaraz po nałożeniu szat, każdy z wyświęconych klęka przed biskupem, który wypowiadając odpowiednią formułę, namaszcza neoprezbiterom dłonie świętym Krzyżmem¹⁸. Namaszczenie olejem rąk wyświęconych prezbiterów oznacza, że są oni powołani i przeznaczeni do najwyższej służby. W ten sposób również udziela się im władzy błogosławienia, poświęcania i pośredniczenia w otrzymywaniu łask¹⁹. Ich służba staje się służbą samemu Chrystusowi i polega na głoszeniu Jego słów i ukazywaniu Jego zbawczej mocy w sakramentach. Namaszczenie prezbitera, jako znak jego kapłańskiej służby, ma swoje źródło

łaski, ale akceptuje włączenie nowego członka w kolegium prezbiterów. Język łaciński dla określenia obu gestów używa jednego terminu: *impositio manu (manum)*. Zob. C. V o g e l: *L'imposition des mains dans les rites d'ordination en Orient et en Occident*. „La Maison-Dieu”. R. 1970 nr 102 s. 52–72.

¹³ B. B o t t e (ed.): *La Tradition apostolique de Saint Hippolyte. Essai de reconstitution*. LQF 3., Münster i Wf. 1963 nr 8.

¹⁴ Por. OŚBPiD 132.

¹⁵ Por. A. J. Z n a k: *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*. Oleśnica 1992 s. 211.

¹⁶ Por. B. N a d o l s k i: *Leksykon liturgii*. Poznań 2006 s. 1134.

¹⁷ Por. OŚBPiD 113.

¹⁸ Por. tamże 133.

¹⁹ Por. D. F o r s t n e r: *Świat symboliki chrześcijańskiej*, dz. cyt., s. 174.

dło w Starym Testamencie. W Księdze Wyjścia czytamy, że namaszczenie Aarona oraz jego synów wyrażało przekazanie im prawa do pełnienia na wieki służby kapłańskiej (por. Wj 40,13nn)²⁰. Również dziś namaszczenie rąk wyświęconego prezbitera przedstawia przekazanie mu prorockiej i kapłańskiej posługi, którą będzie pełnił w Kościele.

Trzecim obrzędem wyjaśniającym w liturgii święceń prezbiterów jest wręczenie chleba i wina. Rubryki liturgiczne zachęcają, aby to wierni przynieśli chleb na patenie oraz wino z wodą w kielichu. Dary przyjmuje diakon i przekazuje je biskupowi, który następnie w symboliczny sposób, wręcza je każdemu z wyświęconych²¹. Dary chleba i wina symbolizują ludzki trud i cierpienie oraz pracę człowieka, gdyż powstają dzięki jego trosce i wysiłkowi. Jednocześnie dary te w Eucharystii stają się w rzeczywisty sposób Ciałem i Krwią Chrystusa, czyli pokarmem na życie wieczne (por. J 6,54)²². Przekazanie chleba i wina neoprezbiterowi w sposób bardzo czytelny wskazuje na jego funkcję przewodniczenia Eucharystii. Prezbiter, przywołując moc Ducha Świętego, przemienia te dary, by karmić prawdziwym Życiem tych, którzy życie pragną zachować.

Ostatnim obrzędem wyjaśniającym jest udzielenie przez biskupa wyświęconym prezbiterom pocałunku pokoju²³. Również znaczenie tego gestu odczytujemy w świetle objawionego słowa. W Piśmie Świętym przez pocałunek pokoju wyrażano miłość, szacunek, adorację, a także powitanie (por. Łk 7,38)²⁴. Ten znak przyjęła liturgia Kościoła starożytnego, aby symbolizował miłość nadprzyrodzoną oraz gotowość przyjęcia brata do wspólnoty świętych²⁵. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne podkreśla, że pocałunek biskupa jest jakby pieczęcią potwierdzającą przyjęcie przezeń jego nowych współpracowników i wprowadzenie ich w posługiwanie²⁶. Można powiedzieć, że jest to powitanie nowego współpracownika i włączenie go w posługiwanie prorockie i kapłańskie. Znak pokoju neoprezbiterom przekazują także wszyscy obecni w kościele prezbiterzy. Przez pocałunek pokoju pozdrawiają ich i przyjmują do wspólnej posługi w stanie prezbiteratu²⁷. Wszyscy prezbiterzy z radością przyjmują swych braci, z którymi odtąd wspólnie będą prowadzić Lud Boży, karmiąc go słowem i uświęcając przez sakramenty, aby wraz z nimi osiągnąć zbawienie.

Przedstawione wyżej postawy i gesty zawierają w sobie głęboki sens, który niejednokrotnie jest bardzo obszerny i wielowarstwowy. W szerokim spektrum

²⁰ Por. M. Lurker: *Słownik obrazów i symboli biblijnych*. Poznań 1989 s. 156.

²¹ Por. OŚBPiD 135.

²² Por. D. Kwiatkowski: *Zaczerpnąć ze źródła wody życia*. Kalisz 2007 s. 110.

²³ Por. OŚBPiD 136.

²⁴ Por. M. Babik: *Słownik biblijny*. Kraków 2009 s. 172.

²⁵ Por. M. Lurker: *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, dz. cyt., s. 180.

²⁶ Por. OŚBPiD 113.

²⁷ Por. tamże.

znaczeń tych postaw i gestów na pierwszy plan zawsze wyłania się posługa prezbitera jako proroka i kapłana. Ta posługa znajduje się w centrum całej egzystencji życia prezbitera.

II. Prezbiter głosiцеlem słowa Bożego i szafarzem sakramentów w formułach eucharystycznych

Gestom i formułom sakramentalnym towarzyszą odpowiednie słowa, dzięki którym sakrament może zaistnieć i staje się bardziej zrozumiały. Tak też jest w sakramencie święceń prezbiterów. Dość rozbudowana forma obrzędu święceń zawiera szereg dialogów prowadzonych między biskupem a kandydatami do święceń. W dynamice liturgii święceń nie brakuje również modlitw i formuł wyjaśniających gesty i postawy. Warto je wszystkie przeanalizować, aby zobaczyć w jaki sposób ukazują one naturę posługi prezbitera.

Po proklamacji Ewangelii dokonuje się przedstawienia i wyboru kandydatów. Biskup w sposób publiczny i uroczysty ogłasza wybór do stanu prezbiteratu przedstawionych kandydatów. Formuły obecne w tej części liturgii święceń podkreślają, że wybór ten został dokonany Pana Boga²⁸. Tak się dzieje, ponieważ służba prezbitera poświęcona zostaje na chwałę Boga.

Po tym krótkim, ale bardzo ważnym obrzędzie, biskup wygłasza homilię, w której wyjaśnia ludowi i kandydatom istotę urzędu posługiwania prezbiterów²⁹. Pontyfikał podaje propozycję takiej homilii, ale oczywiście biskup może wygłosić inną homilię. W zaproponowanej homilii podkreśla się, że Jezus Chrystus sam wybrał uczniów, aby w Jego imię publicznie wykonywali w Kościele posługę kapłańską dla zbawienia ludzi. W tekście przywołuję się posługiwanie pełnione przez Apostołów, które jest kontynuowane do dziś przez ich następców, czyli biskupów oraz ich pomocników – prezbiterów. Prezbiterzy przez sakrament święceń stają się prawdziwymi kapłanami Nowego Przymierza. Do ich zadań należy głoszenie wszystkim ludziom słowa Bożego w taki sposób, aby ich nauczanie było pokarmem dla ludu Bożego. Mają oni również pełnić urząd kapłański, składając własnymi rękami na ołtarzu Chrystusową Ofiarę. Tekst homilii mówi także o innych sakramentach, którym przewodniczą prezbiterzy. I tak przez chrzest prezbiterzy mają włączać ludzi do ludu Bożego, w sakramencie pokuty odpuszczać grzechy w imieniu Chrystusa i Kościoła i w sakramencie chorych umacniać chorych. Poprzez celebrowanie innych świętych obrzędów mają oni składać Bogu uwielbienie i zanosić prośby nie tylko za lud Boży, lecz także

²⁸ Por. OŚBPiD 122.

²⁹ Por. D. Kwiatkowski: *Struktura i teologia obrzędów święceń prezbiteratu w posoborowych pontyfikalach*. „Poznańskie Studia Teologiczne”. T. 11: 2001 s. 182.

za cały świat³⁰. Treść zamieszczonej homilii bardzo mocno akcentuje kapłańską i prorocką posługę prezbiterów.

Po homilii kandydaci do święceń prezbiteratu składają biskupowi przyrzeczenia. Poprzez zadawane pytania i odpowiedzi prezbiterzy przyrzekają biskupowi zachowanie wierności w pełnieniu urzędu posługiwania kapłańskiego³¹. Kandydaci zobowiązują się, jako gorliwi współpracownicy biskupa, do pełnienia następujących posług: kierowanie ludem Bożym, głoszenie słowa Bożego, wykładanie prawd katolickiej wiary, sprawowanie misterium Chrystusa, zwłaszcza Eucharystii i sakramentu pokuty, modlitwa za powierzony lud, poświęcanie się Bogu za zbawienie ludzi. Spośród pięciu zadanych pytań, dwa z nich ściśle dotyczą posługi kapłańskiej i prorockiej prezbitera. Po przyrzeczeniu wolnej i pozytywnej woli kandydata dotyczącej kwestii kierowania ludem Bożym, biskup pyta wybranego na prezbitera: *Czy chcesz pilnie i mądrze pełnić posługę słowa, głosząc Ewangelię i wykładając prawdy katolickiej wiary?*³² Pytanie to, oprócz samej woli głoszenia słowa Bożego, mówi o także o jakości sprawowania tej czynności. Tę jakość określają dwa przymiotniki: „pilnie” i „mądrze”. Prezbiter winien mieć świadomość, że do wykonywania posługi głoszenia słowa należy się odpowiednio przygotować. Musi on zgłębiać Pismo Święte, aby dobrze i dokładnie je poznać, a w ostateczności czerpiąc z niej niewyczerpaną mądrość, zawsze i wszystkim ludziom mądrość tę przekazywać. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają słowa papieża Franciszka, który w adhortacji apostolskiej: *Evangelli gaudium* napisał: *Kaznodzieja, który się nie przygotowuje, nie jest „duchowy”, jest nieuczciwy i nieodpowiedzialny wobec otrzymanych darów*³³.

Następne pytanie dotyczy kapłańskiej posługi prezbitera. Biskup pyta: *Czy na chwałę Boga i dla uświęcenia chrześcijańskiego ludu chcesz pobożnie i z wiarą sprawować misteria Chrystusa, a zwłaszcza Eucharystyczną Ofiarę i sakrament pokuty, zgodnie z tradycją Kościoła?*³⁴ Pierwsza część tego pytania bardzo jasno pokazuje cel kapłańskiej posługi, którym jest chwała Boga i uświęcenie ludu. Ten cel prezbiterzy realizują w sposób szczególny poprzez sprawowanie sakramentów, a zwłaszcza Eucharystii i sakramentu pokuty. Misteria Chrystusa prezbiter winien celebrować pobożnie i z wiarą. Prezbiter, sprawując święte czynności w skupieniu i z ufnością, ma objawiać Osobę Jezusa Chrystusa, która jest w nich obecna i przez nie działa.

³⁰ Por. OŚBPiD 123.

³¹ Por. D. Kwiatkowski: *Święcenia prezbiterów w Pontyfikale rzymskim z 1990 roku*. „Roczniki Teologiczne”. Liturgika. T. 8: 2002 s. 119.

³² OŚBPiD 124.

³³ Franciszek: Adhortacja apostolska *Evangeli gaudium* o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie. Kraków 2013 nr 145.

³⁴ OŚBPiD 124.

Rozpoczynając litanię błagalną, biskup wzywa wszystkich zgromadzonych wiernych, aby błagali Boga o udzielenie darów kandydatom do przyjęcia sakramentu święceń prezbiteratu. W ich posłudze mieści się kapłańska i prorocka służba. Kościół zdaje sobie sprawę, że bez pomocy Ojca wszechmogącego prezbiterzy nie będą w stanie jej pełnić i dlatego wszyscy razem błagają świętych o uproszenie u Boga potrzebnych darów. Modlitwa kończąca litanię także zawiera prośbę o dary, które nie mają być udzielone jednorazowo, ale w taki sposób, aby przyszli prezbiterzy cieszyli się zawsze obfitością darów Ojca³⁵.

To, co dokonało się przez włożenie rąk i modlitwę święceń w sposób plastyczny wyjaśniają tzw. ryty wyjaśniające i towarzyszące im formuły modlitewne. Namaszczeniu rąk prezbitra olejem Krzyżma świętego towarzyszy następująca formuła: *Nasz Pan, Jezus Chrystus, którego Ojciec namaścił Duchem Świętym i mocą, niech cię strzeże, abys uświęcał lud chrześcijański i składał Bogu Ofiarę*³⁶. Słowa, które wypowiada biskup przy namaszczeniu nawiązują do otrzymanego daru Ducha Świętego. Obrzęd ten oznacza szczególne uczestnictwo prezbiterów w kapłaństwie Chrystusa. Tak jak Chrystus zostają namaszczeni Duchem Świętym i posłani do uświęcania ludu. Prezbiterzy mają przede wszystkim składać Bogu Ofiarę, stad biskup namaszcza dłonie neoprezbitera, ponieważ w dłonie będzie on brał chleb i kielich z winem, aby mocą Ducha Świętego przemienić je w Najświętsze Ciało i Najświętszą Krew Jezusa Chrystusa³⁷.

Ostatnia formuła modlitewna wypowiedana przez biskupa w liturgii sakramentu święceń związana jest z przekazaniem przez biskupa neoprezbiterom pateny z chlebem oraz kielicha z winem i wodą. Ta formuła brzmi następująco: *Przyjmij dary ludu świętego, które mają być ofiarowane Bogu. Rozważaj, co będziesz czynić, naśladuj to, czego będziesz dokonywać, i prowadź życie zgodne z tajemnicą Pańskiego krzyża*³⁸. Również w tych słowach i geście mamy wyraźne nawiązanie do Eucharystii. Wielokrotne przywoływanie i wskazywanie na ten sakrament świadczy o jego priorytetowym miejscu w życiu każdego prezbitera. Przez sprawowanie Eucharystii dary ludu świętego, któremu każdy prezbiter ma służyć, mogą być w sposób doskonały ofiarowane Bogu. Słowa te w sposób szczególny zachęcają prezbitera do zjednoczenia z Chrystusem obecnym w Eucharystii.

³⁵ Por. OŚBPiD 126.

³⁶ Por. tamże 133.

³⁷ Por. D. Kwiatkowski: *Struktura i teologia obrzędów święceń prezbiteratu w posoborowych pontyfikalach*. art. cyt., s. 189.

³⁸ Por. OŚBPiD 135.

III. Natura posługi prezbitera w modlitwie święceń

Kulminacyjnym momentem liturgii święceń prezbiteratu jest gest nałożenia rąk przez biskupa i modlitwa święceń. Modlitwa ta stanowi formę sakramentalną sakramentu święceń. Jej treść wyraża to, co dokonuje się w momencie przyjęcia święceń prezbiteratu³⁹. W pierwszej części modlitwy święceń, zwanej anaklezą, Bóg Ojciec, główny adresat modlitwy, nazwany jest Panem, Ojcem świętym i wszechmogącym wiecznym Bogiem. Bóg jest tym, który rozdziela wszelkie łaski, jest twórcą ludzkiej godności. On zapewnia rozwój wszelkim stworzeniom i podtrzymuje je swoją mocą. W tej relacji do stworzeń warto zauważyć inicjatywę Boga i Jego działanie, które jest zawsze pierwsze, jest łaską. W celu kształtowania ludu kapłańskiego Bóg ustanawia pomocników Chrystusa różnych stopni i napełnia ich mocą Ducha Świętego. Łatwo zauważyć, że określenia *honorum auctor* (twórca honorów) i *distributor omnium dignitatum* (udzielający wszelkich godności), występujące w dawnej modlitwie zostały zamienione na *humanae dignitatis auctor* (twórca ludzkiej godności)⁴⁰ i *distributor omnium gratiarum* (udzielający wszelkich łask). Nie mówi się więcej o zaszczytach i godnościach, ale o służbie. Bóg ustanawia różne stopnie sług Jezusa Chrystusa (*ministros Christi*). Celem ich działania jest doskonalenie ludu kapłańskiego. Czasownik *ad efformandum*, użyty także przez Konstytucję dogmatyczną o Kościele, wskazuje na pewien proces, działanie, którego celem jest udoskonalenie, ulepszenie⁴¹.

W części zwanej anamnezą, czyli wspominającej wydarzenia zbawcze w historii zbawienia, zostaje przywołana starotestamentalna typologia Mojżesza i Aarona oraz siedemdziesięciu mężów danych im do pomocy. Ich funkcja została wzbogacona o wyrażenie mówiące także o uświęcaniu ludu (*regendo et sanctificando populo*). W czytelny sposób ukazany jest cel powołania i przekazania władzy synom Aarona – składanie ofiar w świątyni (*sacrificia tabernaculi*) oraz wystarczająca liczba kapłanów do ich składania. Ofiary składane w świątyni były tylko cieniem dóbr przyszłych. Treść modlitwy przypomina, że już w czasach Starego Przymierza rozwinęły się posługi ustanowione dla sprawowania świętych obrzędów, do których wybrani zostali Mojżesz i Aaron. Urząd Mojżesza sprowadzał się do tego, by kierowane do niego słowa Jahwe oznajmiał całemu Izraelowi. To samo zadanie powierzone zostaje prezbiterom, mają oni

³⁹ Por. K. Konecki: *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*. W: *Liturgia Domus Carissima*. Red. A. Durak. Warszawa 1998 s. 206.

⁴⁰ Polskie tłumaczenie nie jest w tym miejscu precyzyjne: *który obdarzasz godnością ludzi*, OŚBPD 131.

⁴¹ Zob. KK 10: *Kapłan urzędowy dzięki władzy świętej, jaką się cieszy, kształci (efformat) lud kapłański*. Por. KK 28; PO 12.

oznajmiać ludowi Bożemu słowo, które spisane zostało przez natchnionych autorów Pisma Świętego⁴².

Anamneza modlitwy święceń wspomina również synów Aarona, na których Bóg przelał łaskę daną ich ojcu, aby zgodnie z Prawem wystarczyło kapłanów do składania w przybytku ofiar, które były cieniem dóbr przyszłych (por. Kpł 8,1–36)⁴³. Wydarzenie opisane w Księdze Kapłańskiej, mówi o powołaniu oraz święceniach kapłańskich Aarona i jego synów, których dokonał Mojżesz na wyraźny rozkaz Boga. Należy zauważyć, że tylko na głowę Aarona nastąpiło wylanie oliwy. Natomiast przy ustanowieniu jego synów, którzy byli ubrani w skromniejsze szaty kapłańskie, nie ma mowy o bezpośrednim namaszczeniu ich olejem świętym. Trzeba jednak podkreślić, że zarówno Aaron, jak i jego synowie zostali powołani i wyświęceni do wypełnienia konkretnych funkcji kultycznych. To właśnie im przypadła szczególna rola w składaniu ofiar i sprawowaniu kultu. Ta część modlitwy święceń pokazuje, że Aaron jako najwyższy kapłan Boga jest figurą biskupa posiadającego pełnię kapłaństwa w Kościele. Natomiast jego synowie, jako niżsi w godnościach, podlegają zwierzchnictwu swego ojca i w ten sposób stanowią figurę prezbiterów współpracujących z biskupem. Trzeba zauważyć, że urząd kultyczny realizujący się w sprawowaniu ofiar przez kapłanów Izraela stał się figurą urzędu liturgicznego kapłaństwa ministerialnego w Kościele Chrystusowym⁴⁴.

Zapowiedzi Boga wypełniły się w sposób ostateczny w Jezusie Chrystusie. Jest On Zwiastunem, lub ściślej Posłanym do ukazania woli Bożej oraz Najwyższym Kapłanem (*Apostolum et Pontificem*). Jezus Chrystus w mocy Ducha Świętego z samego siebie złożył nieskalaną ofiarę i powołał do udziału w swoim posłannictwie uświęconych w prawdzie Apostołów. Ten sam Bóg dał Apostołom współpracowników (*comites*), aby po całym świecie głosili i pełnili dzieło zbawienia. Nowa modlitwa święceń zadania pomocników Apostołów ukazuje w sposób bardziej dynamiczny i misyjny. Są powołani, aby głosić i realizować dzieło zbawienia (Słowo i Sakrament)⁴⁵.

Część modlitwy anamnestycznej przywołującej czasy Nowego Testamentu, zawiera elementy wspólne z dwoma poprzednimi obrazami Starego Testamentu. Najpierw widzimy, że zawsze Bóg jest inicjatorem i dawcą powołania. Powołanie zastaje dane wybranym ludziom w celu wykonania konkretnego zadania. Najpierw współpracownicy dodani Apostołom, czyli biskupi i w dalszej kolejno-

⁴² Por. K. Konecki: *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*, art. cyt., s. 208.

⁴³ Por. OŚBPiD 131.

⁴⁴ Por. K. Konecki: *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*, art. cyt., s. 210–211.

⁴⁵ Por. OŚBPiD 131; K. Konecki: *Euchologia Obrzędu święceń prezbiteratu*. AK. T. 607: 2010 s. 425–430.

ści prezbiterzy, mają na całym świecie głosić i pełnić dzieło zbawienia. Ich misją jest głoszenie Dobrej Nowiny, która ma moc zbawić człowieka. Dalej, prezbiterzy powołani są do wypełniania kapłańskiej posługi, czyli do składania nieskalanej Ofiary, którą Chrystus przez Ducha Świętego złożył z samego siebie⁴⁶.

W epiklezie modlitwy święceń w sposób bardziej zdecydowany i jasny została przedstawiona konieczność współpracowników potrzebnych biskupowi do wypełnienia kapłańskiej posługi. W najważniejszej części modlitwy uprasza się Boga Ojca o godność prezbiteratu dla Jego sług, a także o odnowienie w ich sercach Ducha świętości. W tym Duchu mają pełnić czynności związane z kapłańskim posługiwaniem drugiego stopnia oraz przykładem swojego życia pociągać innych do poprawy obyczajów. Treść najważniejszej części epiklezy brzmi: *Ojczyże wszechmogący, odnów w ich sercach Ducha Świętości; niech wiernie pełnią przyjęty od Ciebie, Boże, urząd posługiwania kapłańskiego drugiego stopnia*⁴⁷. Należy zauważyć, że to Duch Święty czyni z kandydatów prawdziwych „prezbiterów” i „starszych”, ustanawiając ich współpracownikami biskupów w potrójnym zadaniu: kierowania wspólnotą chrześcijańską, sprawowania kultu Bożego, czyli szafowania sakramentów i głoszenia Ewangelii⁴⁸.

Ostania część modlitwy święceń zawiera cztery prośby skierowane do Jezusa Chrystusa. Pierwsze dwie odnoszą się bezpośrednio do prorockiej i kapłańskiej posługi prezbitera. Najpierw biskup modli się, aby przez przepowiadanie prezbiterów i dzięki łasce Ducha Świętego słowa Ewangelii przyniosły obfity owoc w ludzkich sercach i dotarły aż na krańce ziemi⁴⁹. Bardzo precyzyjnie i jasno określona misja prezbiterów wyraża się w skutecznym i owocnym głoszeniu słowa Bożego. Posługiwanie prezbiterów ma przynieść obfity owoc w sercach ludzi. Prezbiterzy przez słowo, które ma moc zbawczą mają przemieniać ludzi i nawracać ich serca ku Bogu. To słowo to ma również docierać na krańce ziemi. Widać tutaj wyraźne nawiązanie do polecenia Chrystusa zostawionego Apostołom przed wstąpieniem do nieba: *Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszystkiemu stworzeniu* (Mk 16,15).

W dalszej części modlitwy biskup prosi Boga, *aby razem z kapłanami nowo wyświęceni prezbiterzy byli wiernymi szafarzami Twoich misteriów, aby lud Twój odnawiał się przez odradzające obmycie chrztu świętego, czerpał pokarm z Twojego ołtarza; aby grzesznicy doznawali łaski pojednania, a chorzy pokrzepienia w słabości*⁵⁰. Widzimy tutaj nawiązanie do kapłańskiej posługi prezbitera. W spo-

⁴⁶ Por. D. Kwiatkowski: *Święcenia prezbiterów w Pontyfikale rzymskim z 1990 roku*, art. cyt., s.124.

⁴⁷ Por. OŚBPiD 131.

⁴⁸ Por. K. Konecki: *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*, art. cyt., s. 216.

⁴⁹ Por. OŚBPiD 131.

⁵⁰ Por. tamże.

sób szczególny prezbiter staje się szafarzem następujących sakramentów: chrzest, Eucharystia, sakrament pokuty i pojednania oraz namaszczenie chorych. Te sakramenty uświęcają lud Boży. Udzielając chrztu, prezbiter – kapłan działa w imieniu Chrystusa i mocą Ducha Świętego. Świecenia prezbiteratu upoważniają go do ważnego udzielania chrztu w sposób zwyczajny. Również w Eucharystii prezbiter działa *in persona Christi*, urzeczywistniając Jego Ofiarę zapowiedzianą i zawartą w sakramentalnych znakach w Wieczerniku, a dopełnioną i zrealizowaną na krzyżu. Do tej urzędowej posługi sprawowania Eucharystii powołany jest prezbiter – kapłan z chwilą przyjęcia sakramentu święceń. Wszystko dokonuje się w mocy Ducha Świętego. Prezbiter jako kapłan ma także jednać grzeszników z Bogiem. Każdy prezbiter, do którego penitent znajdujący się w stanie grzechu, zwróci się z prośbą o sakrament pokuty, powinien ją spełnić. Ostatnią czynnością, o której mówi modlitwa święceń jest namaszczenie chorych. To Jezus Chrystus polecił Apostołom, aby troszczyli się o ludzi chorych i wyposażyli ich we władzę uzdrawiania oraz pozostawił im sakrament chorych, którego stali się szafarzami przez przyjęte święcenia⁵¹.

Należy zauważyć, że modlitwa święceń odnowionego obrzędu święceń prezbiteratu zawiera bardzo bogatą treść teologiczną. Dotyczy ona głównie kapłaństwa służebnego oraz jego funkcji. Prezbiter, działając *in persona Christi*, ma służyć Bogu i człowiekowi, głosząc słowo Boże i sprawując sakramenty święte. Na uwagę zasługuje także pneumatologiczny wymiar modlitwy święceń. Duch Święty wspomniany jest nie tylko w epiklezie, ale także we wszystkich częściach tej modlitwy. To On uzdalnia prezbitera do wykonywania funkcji prorockiej i kapłańskiej.

Niemal wszystkie teksty euchologiczne oraz znaki obecne w liturgii święceń prezbiteratu, wskazują, że istotą funkcji prezbitera w ludzie Bożym jest wykonywanie przez niego posługi prorockiej i kapłańskiej. Teologiczna głębia tekstów i znaków, a zwłaszcza modlitwy święceń rzuca światło na życie kapłańskie i prorockie, w które wchodzi nowo wyświęcony prezbiter. Jego podstawowym zadaniem jest kroczenie w blasku Chrystusa, który go powołuje i przeznaczają do określonej misji. Prezbiter, głosząc słowo Boże i sprawując sakramenty, ma prowadzić powierzonych mu wiernych do Chrystusa.

W znakach i tekstach euchologicznych tworzących liturgię święceń należy szukać inspiracji do stałej i permanentnej formacji alumnów przygotowujących się do przyjęcia tego sakramentu oraz prezbiterów, którzy już pełnią posługę

⁵¹ Por. K. Konecki: *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*, art. cyt., s. 218.

w ludzie Bożym. *Lex orandi* nie pozostawia żadnych wątpliwości co do istoty oraz natury posługi prezbitera i powinna być widoczna w jego codziennym *lex credendi*. Obie te zasady winny kształtować codzienną posługę prezbitera, dzięki której będzie trwał w jedności z Chrystusem Prorokiem i Kapłanem. Wykonywanie posługi kapłańskiej i prorockiej w jedności z Chrystusem uświęca zarówno prezbitera jak i lud, który został mu powierzony przez samego Boga.